

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 18ης Φεβρουαρίου 2016¹

Υπόθεση C-19/15

Verband Sozialer Wettbewerb eV
κατά
Innova Vital GmbH
[αίτηση του Landgericht München I (Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή — Προστασία των καταναλωτών — Κανονισμός (ΕΚ) 1924/2006 — Άρθρο 1, παράγραφος 2 — Πεδίο εφαρμογής — Ισχυρισμοί διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή — Ισχυρισμοί που περιέχονται σε εμπορικές ανακοινώσεις απευθυνόμενες αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών»

I – Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής απόφασης του Landgericht München I (περιφερειακό δικαστήριο Μονάχου I, Γερμανία) αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1924/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας που διατυπώνονται στα τρόφιμα².

2. Η υπό εξέταση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, μιας ένωσης προστασίας των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών της και, αφετέρου, μιας εταιρίας που πωλεί συμπλήρωμα διατροφής, με αντικείμενο τις δηλώσεις που περιείχε διαφημιστική επιστολή την οποία η εν λόγω εταιρία απέστειλε μόνον σε ιατρούς. Το Δικαστήριο καλείται, για πρώτη φορά, να διακριβώσει εάν οι απαιτήσεις του εν λόγω κανονισμού ισχύουν σε περίπτωση που ισχυρισμοί διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τρόφιμο που διατίθεται ως έχει στους καταναλωτές περιλαμβάνονται σε εμπορικές ανακοινώσεις που δεν απευθύνονται στους καταναλωτές αυτούς, αλλά αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών.

¹ — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² — ΕΕ L 404, σ. 9. Ο κανονισμός αυτός αποτέλεσε αντικείμενο διορθωτικού (ΕΕ 2007, L 12, σ. 3) και τροποποιήθηκε πρόσφατα με τον κανονισμό (ΕΕ) 1047/2012 της Επιτροπής, της 8ης Νοεμβρίου 2012, όσον αφορά τον κατάλογο των ισχυρισμών διατροφής (ΕΕ L 310, σ. 36).

II – Το νομικό πλαίσιο

3. Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 1, 4, 9, 16, 23 και 29 του κανονισμού 1924/2006:

«(1) Στην Κοινότητα ο αριθμός των τροφίμων που επισημαίνονται και διαφημίζονται με ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας αυξάνεται συνεχώς. Προκειμένου να εξασφαλιστεί υψηλού επιπέδου προστασία των καταναλωτών και να διευκολυνθεί η επιλογή τους, τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των εισαγόμενων, που διατίθενται στην αγορά θα πρέπει να είναι ασφαλή και να φέρουν επαρκή επισήμανση. [...]

[...]

(4) Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλους τους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας οι οποίοι διατυπώνονται σε εμπορικές ανακοινώσεις, συμπεριλαμβανομένης της γενικής διαφήμισης των τροφίμων και των διαφημιστικών εκστρατειών, όπως εκείνων που υποστηρίζουν εν όλω ή εν μέρει οι δημόσιες αρχές. Δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται σε ισχυρισμούς οι οποίοι διατυπώνονται σε μη εμπορικές ανακοινώσεις, όπως στις κατευθυντήριες γραμμές ή στις συμβουλές για τη διατροφή τις οποίες εκδίδουν αρχές και φορείς δημόσιας υγείας, ούτε στις μη εμπορικές ανακοινώσεις και πληροφορίες στον τύπο και σε επιστημονικά δημοσιεύματα. [...]

[...]

(9) Υπάρχει ευρύ φάσμα θρεπτικών και άλλων ουσιών [...] που μπορεί να περιέχονται σε τρόφιμο και να αποτελούν το αντικείμενο ισχυρισμού. Συνεπώς, θα πρέπει να θεσπισθούν γενικές αρχές εφαρμοζόμενες σε όλους τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται για τα τρόφιμα, για να εξασφαλίζεται υψηλού επιπέδου προστασία του καταναλωτή, να δίδεται στον καταναλωτή η αναγκαία πληροφόρηση ώστε να επιλέγει έχοντας πλήρη επίγνωση των δεδομένων, δημιουργώντας ταυτόχρονα ίσους όρους ανταγωνισμού στη βιομηχανία τροφίμων.

[...]

(16) Είναι σημαντικό οι ισχυρισμοί στα τρόφιμα να είναι κατανοητοί από τον καταναλωτή και είναι σκόπιμο να προστατεύονται όλοι οι καταναλωτές από τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς. [...]

[...]

(23) Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας θα πρέπει να εγκρίνονται για χρήση στην Κοινότητα μόνον μετά από επιστημονική αξιολόγηση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου. Προκειμένου να εξασφαλισθεί η εναρμονισμένη επιστημονική αξιολόγηση αυτών των ισχυρισμών, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων θα πρέπει να πραγματοποιεί τις αξιολογήσεις αυτές. [...]

[...]

(29) Προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι οι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας είναι αληθείς, σαφείς, αξιόπιστοι και χρήσιμοι στον καταναλωτή για την επιλογή υγιεινής διαίτας, η διατύπωση και η παρουσίαση των ισχυρισμών αυτών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στη γνώμη της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και στις μετέπειτα διαδικασίες.»

4. Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού ορίζει:

«1. Ο παρών κανονισμός αποσκοπεί στην εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν σχέση με τη χρήση των ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα ώστε να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.

2. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας οι οποίοι διατυπώνονται στις εμπορικές ανακοινώσεις, είτε στην επισήμανση, είτε την παρουσίαση ή τη διαφήμιση των τροφίμων που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή. [...]»

5. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1924/2006 παραπέμπει, για την εφαρμογή του, στους ορισμούς των εννοιών «τρόφιμα» και «τελικός καταναλωτής» που περιλαμβάνονται στα άρθρα 2 και 3, σημείο 18, του κανονισμού (ΕΚ) 178/2002³. Η παράγραφος 2, σημείο 1, 4 και 5, του ίδιου άρθρου ορίζει τις έννοιες «ισχυρισμός», «ισχυρισμός επί θεμάτων διατροφής» και «ισχυρισμός επί θεμάτων υγείας».

6. Το κεφάλαιο II, που περιέχει τα άρθρα 3 έως 7, του κανονισμού 1924/2006 καθορίζει τις γενικές αρχές χρήσεως των ισχυρισμών διατροφής και υγείας.

7. Το άρθρο 3, που επιγράφεται «Γενικές αρχές για όλους τους ισχυρισμούς», ορίζει ότι «[ο]ι ισχυρισμοί επί θεμάτων διατροφής και υγείας μπορούν να χρησιμοποιούνται στην επισήμανση, στην παρουσίαση και στη διαφήμιση των τροφίμων που διατίθενται στην αγορά εντός της Κοινότητας μόνον εάν συμμορφώνονται με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού». Το άρθρο αυτό προσθέτει ότι, «[μ]ε την επιφύλαξη των οδηγιών 2000/13/ΕΚ [4] και 84/450/ΕΟΚ [5], η χρήση των ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας δεν πρέπει [μεταξύ άλλων] να είναι ψευδής, διφορούμενη ή παραπλανητική».

8. Το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικοί όροι», διευκρινίζει ότι η χρήση ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας επιτρέπεται μόνον εάν πληρούνται οι όροι που απαριθμεί το άρθρο αυτό και «εάν ο μέσος καταναλωτής αναμένεται να κατανοεί τα ευεργετικά αποτελέσματα όπως αυτά διατυπώνονται στον ισχυρισμό».

9. Το κεφάλαιο III του κανονισμού 1924/2006, στο οποίο περιλαμβάνονται τα άρθρα 8 και 9, προβλέπει τους όρους χρήσεως που αφορούν ειδικά τους ισχυρισμούς διατροφής.

10. Το κεφάλαιο IV του ίδιου κανονισμού, στο οποίο περιλαμβάνονται τα άρθρα 10 έως 19, περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται στους ισχυρισμούς υγείας.

11. Κατά το άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 2, με τίτλο «Ειδικοί όροι»:

«1. Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας απαγορεύονται, εκτός εάν συνάδουν προς τις γενικές απαιτήσεις του Κεφαλαίου II και τις ειδικές απαιτήσεις του παρόντος Κεφαλαίου και έχουν εγκριθεί σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό και περιλαμβάνονται στους καταλόγους εγκεκριμένων ισχυρισμών που προβλέπονται στα άρθρα 13 και 14.

2. Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας επιτρέπονται μόνον εφόσον στην επισήμανση ή [...] στην παρουσίαση και τη διαφήμιση, περιλαμβάνονται οι πληροφορίες [που ορίζονται στην παράγραφο αυτή]».

12. Το άρθρο 13 επιτρέπει τη χρήση των εκεί απαριθμούμενων ισχυρισμών υγείας «χωρίς προσφυγή στις διαδικασίες [εγκρίσεως] των άρθρων 15 έως 19», υπό τον όρο ότι αυτοί περιλαμβάνονται «στον κατάλογο της παραγράφου 3» αυτού του άρθρου, ότι «βασίζονται σε γενικώς αποδεκτά επιστημονικά στοιχεία» και ότι είναι «ευκόλως κατανοητοί από το μέσο καταναλωτή».

3 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων (ΕΕ L 31, σ. 1).

4 — Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (ΕΕ L 109, σ. 29).

5 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση (ΕΕ L 250, σ. 17).

13. Με το άρθρο 14 γίνεται δεκτή η χρήση «ισχυρισμών για τη μείωση του κινδύνου εκδήλωσης ασθένειας» και «ισχυρισμών σχετικά με την ανάπτυξη και την υγεία των παιδιών», εφόσον «έχουν εγκριθεί σύμφωνα με τη διαδικασία των άρθρων 15, 16, 17 και 19» του κανονισμού αυτού.

III – Η διαφορά της κύριας δίκης, το προδικαστικό ερώτημα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

14. Η Verband Sozialer Wettbewerb eV (στο εξής: Verband Sozialer Wettbewerb) αποτελεί γερμανική ένωση με καταστατικό σκοπό τη διαφύλαξη των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών της, ιδίως μέσω της μέριμνας για την τήρηση των κανόνων περί θεμιτού ανταγωνισμού.

15. Η γερμανική εταιρία Innova Vital GmbH (στο εξής: Innova Vital), ο διαχειριστής της οποίας είναι ιατρός, εμπορεύεται ένα γαλάκτωμα με την ονομασία «Innova Mulsin® Vitamin D₃», το οποίο περιέχει βιταμίνη D₃ και το οποίο μπορεί να χορηγηθεί υπό τη μορφή σταγόνων.

16. Τον Νοέμβριο του 2013, ο διαχειριστής της Innova Vital απέστειλε, αποκλειστικώς σε συγκεκριμένους ιατρούς, επιστολή σύμφωνα με την οποία το εν λόγω συμπλήρωμα διατροφής θα μπορούσε να συμβάλει στην πρόληψη ασθενειών που προκαλούνται λόγω των χαμηλών επιπέδων βιταμίνης D και η οποία είχε ως εξής:

«Γνωρίζετε την κατάσταση: 87 % των παιδιών στη Γερμανία εμφανίζουν περιεκτικότητα βιταμίνης D στο αίμα κατώτερη των 30 ng/ml. Σύμφωνα με τον γερμανικό οργανισμό τροφίμων [Deutsche Gesellschaft für Ernährung, DGE], η τιμή αυτή θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 50 και 75 ng/ml.

Όπως καταδεικνύεται από πολυάριθμες μελέτες, η βιταμίνη D συμβάλλει σημαντικά στην πρόληψη διάφορων ασθενειών, όπως της ατοπικής δερματίτιδας, του σακχαρώδους διαβήτη, της οστεοπορώσεως και της ΣκΠ (σκληρύνσεως κατά πλάκας). Σύμφωνα με τις μελέτες αυτές, τα πολύ χαμηλά επίπεδα βιταμίνης D **κατά την παιδική ηλικία** ευθύνονται εν μέρει για την μεταγενέστερη εμφάνιση των ανωτέρω παθήσεων.

[...]

Ως ιατρός με ειδικευση στην ανοσολογία, εξέτασα το ζήτημα και δημιούργησα ένα γαλάκτωμα βιταμίνης D₃ (Innova Mulsin® D₃), το οποίο χορηγείται υπό τη μορφή σταγόνων.

[...]

Πλεονεκτήματα του γαλακτώματος Mulsin®:

[...]

— Ταχεία πρόληψη ή αποκατάσταση ελλείψεων (έλλειψη βιταμίνης D₃ παρατηρείται τον χειμώνα στο 80 % του πληθυσμού)

[...]

Μπορείτε να πληροφορηθείτε τους όρους για απευθείας παραγγελία και να λάβετε **δωρεάν πληροφοριακό υλικό** για το ιατρείο σας στον αριθμό [...]»⁶.

6 — Οι αναφορές με έντονους τυπογραφικούς χαρακτήρες περιλαμβάνονται ως έχουν στην πρωτότυπη επιστολή.

17. Η επιστολή αυτή περιελάμβανε επίσης παρουσίαση του συγκεκριμένου προϊόντος μέσω εικόνων, πληροφορίες σχετικά με τη σύνθεσή του, την τιμή πώλησής του καθώς και το ημερήσιο κόστος θεραπείας σύμφωνα με τη συνιστώμενη δοσολογία μίας σταγόνας ημερησίως ή με τη σύσταση του ιατρού. Η εν λόγω επιστολή ανέφερε ότι «με τιμή πώλησής 26,75 ευρώ, οι ασθενείς σας επενδύουν 0,11 ευρώ ανά ημέρα για ισορροπημένη πρόσληψη βιταμίνης D₃».

18. Η Verband Sozialer Wettbewerb άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή παραλείψεως κατά της Innova Vital, βάσει του γερμανικού νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb)⁷. Η εν λόγω ένωση στήριξε την αγωγή αυτή σε παράβαση του κανονισμού 1924/2006, καθόσον αφορά ειδικότερα δύο από τις προεκτεθείσες υποδείξεις⁸.

19. Προς στήριξη της αγωγής της, η Verband Sozialer Wettbewerb υποστηρίζει ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1924/2006 τυγχάνουν εφαρμογής στη διαφήμιση που απευθύνεται τόσο σε επαγγελματίες όσο και σε μη επαγγελματίες. Η εν λόγω ένωση προβάλλει, πρωτίστως, ότι κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού οι ισχυρισμοί υγείας απαγορεύονται εκτός εάν, πράγμα το οποίο δεν ισχύει ως προς τις επίμαχες δηλώσεις, έχουν εγκριθεί σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό και περιλαμβάνονται στον κατάλογο εγκεκριμένων ισχυρισμών του άρθρου 13. Το Verband Sozialer Wettbewerb προσθέτει ότι το επίμαχο συμπλήρωμα διατροφής, λαμβανομένων υπόψη της συνθέσεώς του καθώς και της δραστικότητάς του, δεν πληροί τους γενικούς όρους που απαριθμεί το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού. Επικουρικώς, το Verband Sozialer Wettbewerb προβάλλει παράβαση του άρθρου 10, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού, λόγω του ότι οι υποχρεωτικές ενδείξεις που προβλέπει η διάταξη αυτή δεν εμφανίζονται στην επίμαχη διαφήμιση.

20. Αντιθέτως, η Innova Vital ισχυρίζεται ότι τα άρθρα 5 και 10 του κανονισμού 1924/2006 δεν έχουν εφαρμογή επί των δηλώσεων που περιλαμβάνονται στην επίμαχη επιστολή, δεδομένου ότι αυτή απευθυνόταν αποκλειστικώς σε ιατρούς και ότι ο κανονισμός αυτός δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στη διαφήμιση που απευθύνεται σε κύκλους ειδικών.

21. Στο πλαίσιο αυτό, με απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2014, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιανουαρίου 2015, το Landgericht München I (περιφερειακό δικαστήριο του Μονάχου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 την έννοια ότι οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού ισχύουν επίσης και επί ισχυρισμών διατροφής και υγείας που διατυπώνονται στις εμπορικές ανακοινώσεις στο πλαίσιο διαφημίσεως τροφίμων που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή, στην περίπτωση που η εμπορική ανακοίνωση ή διαφήμιση απευθύνεται αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών;»

22. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι Innova Vital, η Ελληνική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επ' ακροατηρίου συζήτηση δεν διεξήχθη.

7 — Το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του εν λόγω νόμου, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης, καθιστά δυνατή την άσκηση αγωγής παραλείψεως κατά οποιουδήποτε τρίτου προβαίνει σε αθέμιτη εμπορική πράξη κατά την έννοια των άρθρων 3 και 7 του νόμου αυτού.

8 — Συγκεκριμένα, αφενός, «όπως καταδεικνύεται από πολυάριθμες μελέτες, η βιταμίνη D συμβάλλει σημαντικά στην πρόληψη διάφορων ασθενειών, όπως της ατοπικής δερματίτιδας, του σακχαρώδους διαβήτη, της οστεοπορώσεως και της σκληρύνσεως κατά πλάκας (ΣκΠ). Σύμφωνα με τις μελέτες αυτές, τα πολύ χαμηλά επίπεδα βιταμίνης D κατά την παιδική ηλικία ευθύνονται εν μέρει για την μεταγενέστερη εμφάνιση των ανωτέρω παθήσεων» και, αφετέρου, «Ταχεία πρόληψη ή αποκατάσταση ελλείψεων (έλλειψη βιταμίνης D₃ παρατηρείται τον χειμώνα στο 80 % του πληθυσμού)».

IV – Ανάλυση

A — Εισαγωγικές παρατηρήσεις

23. Κατόπιν των γραπτών παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, διαπιστώνεται ότι ορισμένα ζητήματα περί του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1924/2006 πρέπει να εξεταστούν πρώτα, δηλαδή πριν δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

24. Σημειώνω εκ προοιμίου ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, δεν αμφισβητείται ότι, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, αφενός, το προϊόν που αφορά η επίμαχη στην κύρια δίκη επιστολή συνιστά τρόφιμο που διατίθεται ως έχει στον τελικό καταναλωτή και, αφετέρου, η ανακοίνωση της Innova Vital είχε διαφημιστικό σκοπό όσον αφορά την εν λόγω εταιρία.

1. Επί του χαρακτηρισμού των επίμαχων ενδείξεων υπό το πρίσμα του κανονισμού 1924/2006

25. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής η ενάγουσα της κύριας δίκης υποστήριξε ότι η επιστολή που αποτέλεσε αντικείμενο της αγωγής της περιείχε «ισχυρισμούς υγείας» που απαγορεύονται από τον κανονισμό 1924/2006. Το Landgericht München I δεν αμφισβητεί τον χαρακτηρισμό αυτό, μολονότι το προδικαστικό ερώτημά του αφορά αδιακρίτως τους ισχυρισμούς «διατροφής» και «υγείας» που ρυθμίζονται από τον κανονισμό αυτόν.

26. Η Γαλλική Κυβέρνηση διερωτάται ως προς την ορθότητα της προκειμένης υποθέσεως. Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, οι επίμαχες ενδείξεις δεν αποτελούν ούτε ισχυρισμούς διατροφής ούτε ισχυρισμούς υγείας όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 και, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού. Οι ενδείξεις αυτές εμπίπτουν μάλλον στην κατηγορία των πληροφοριών για τα τρόφιμα στα οποία αποδίδουν ιδιότητες συμβολής στην πρόληψη, την αγωγή ή τη θεραπεία ανθρώπινης ασθένειας και των οποίων η χρήση απαγορεύεται, κατ' αρχήν, από το άρθρο 7 του κανονισμού 1169/2011/ΕΕ⁹. Εντούτοις, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο υποχρεούται να αποφανθεί επί του υποβληθέντος ερωτήματος¹⁰, λόγω του ότι η μη εφαρμογή του κανονισμού 1924/2006 εν προκειμένω δεν είναι πρόδηλη, αλλά εξαρτάται από τον νομικό χαρακτηρισμό των επίμαχων ενδείξεων.

27. Κατά πάγια νομολογία, απόκειται αποκλειστικά στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει και να χαρακτηρίσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, καθώς και να εφαρμόσει τις κρίσιμες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης συμφώνως προς την ερμηνεία του Δικαστηρίου¹¹. Το Δικαστήριο ήδη εφάρμοσε τον εν λόγω κανόνα όσον αφορά, ειδικότερα, τις διατάξεις του κανονισμού 1924/2006¹². Διευκρινίζω πάντως ότι, όπως και η Επιτροπή, είμαι της γνώμης ότι το υπό

9 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 1924/2006 και (ΕΚ) 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ L 304, σ. 18).

10 — Συναφώς, η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλείται, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις Woningstichting Sint Servatius (C-567/07, ΕΥ:C:2009:593, σκέψη 43) και Dresser-Rand (C-606/12 και C-607/12, ΕΥ:C:2014:125, σκέψη 34).

11 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Jestel (C-454/10, ΕΥ:C:2011:752, σκέψη 21), Asociația Accept (C-81/12, ΕΥ:C:2013:275, σκέψεις 41 επ.), και Grupo Itevelesa κ.λπ. (C-168/14, ΕΥ:C:2015:685, σκέψη 77).

12 — Βλ. απόφαση Ehrmann (C-609/12, ΕΥ:C:2014:252, σκέψη 36).

κρίση προδικαστικό ερώτημα δεν έχει υποθετικό χαρακτήρα δεδομένου ότι, λαμβανομένων υπόψη των προαναφερθέντων πραγματικών περιστατικών της διαφοράς, φρονώ ότι οι επίμαχες δηλώσεις εμπίπτουν πράγματι στην έννοια των «ισχυρισμών υγείας» κατά την έννοια του ως άνω κανονισμού, όπως έχει ερμηνευθεί στις αποφάσεις του Δικαστηρίου που αφορούν την έννοια αυτή¹³.

2. Επί της σχέσεως του κανονισμού 1924/2006 με την οδηγία 2000/13

28. Η Επιτροπή διερωτάται εάν, σε περίπτωση όπως αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, η χρήση των επίμαχων ενδείξεων απαγορεύεται ήδη από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, της οδηγίας 2000/13, η οποία καθιερώνει γενική αρχή σύμφωνα με την οποία οι σχετικές με τρόφιμα πληροφορίες, που περιλαμβάνονται κυρίως στη διαφήμιση, δεν πρέπει να αποδίδουν στο τρόφιμο ιδιότητες πρόληψης και θεραπείας οποιασδήποτε ανθρώπινης ασθένειας¹⁴.

29. Το ίδιο ισχύει για τη Γαλλική Κυβέρνηση, καθόσον προβάλλει ότι ενδείξεις τέτοιας φύσεως ενδέχεται να διέπονται από διατάξεις ισοδύναμες με τις προμνησθείσες ανωτέρω διατάξεις της οδηγίας 2000/13, οι οποίες περιλαμβάνονται στο άρθρο 7, παράγραφοι 3 και 4, του κανονισμού 1169/2011. Δεδομένου ότι ο κανονισμός αυτός κατάρτησε την οδηγία 2000/13 από 13ης Δεκεμβρίου 2014¹⁵, δηλαδή σε χρόνο μεταγενέστερο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης¹⁶, δεν τυγχάνει εφαρμογής *ratione temporis* εν προκειμένω.

30. Πρέπει να υπομνησθεί ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2000/13, που αφορά κυρίως τη διαφήμιση των τροφίμων, δεν υπερεισχύουν των διατάξεων του κανονισμού 1924/2006 αλλά εφαρμόζονται εκ παραλλήλου. Συγκεκριμένα, κατά την αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού αυτού, αυτός σκοπεί να συμπληρώσει τις γενικές αρχές της οδηγίας 2000/13¹⁷ και να θεσπίσει ειδικές διατάξεις όσον αφορά τη χρήση ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας στα τρόφιμα που διατίθενται ως έχουν στον καταναλωτή. Το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1924/2006 προβλέπει, ως γενικό κανόνα, επιφύλαξη υπέρ της οδηγίας 2000/13, εκτός των προβλεπομένων από τον εν λόγω κανονισμό εξαιρέσεων. Ειδικότερα, το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού επιτρέπει ρητώς την παρέκκλιση από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της ως άνω οδηγίας όσον αφορά τη χρήση δύο συγκεκριμένων ειδών ισχυρισμών υγείας, δηλαδή εκείνων που σχετίζονται με τη μείωση του κινδύνου εκδήλωσης ασθένειας και εκείνων που αναφέρονται στην ανάπτυξη και την υγεία των παιδιών, υπό την προϋπόθεση ότι οι ισχυρισμοί αυτοί έχουν εγκριθεί βάσει των αυστηρών όρων του εν λόγω κανονισμού.

31. Όπως επισημαίνει και η Επιτροπή, το γεγονός ότι η οδηγία 2000/13 μπορεί ενδεχομένως να έχει εφαρμογή σε διαφορά όπως αυτή της κύριας δίκης ουδόλως είναι ασύμβατο με την εξέταση της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, δεδομένου ότι ο κανονισμός 1924/2006 εφαρμόζεται συμπληρωματικώς και όχι εναλλακτικώς προς την εν λόγω οδηγία. Κατά τα λοιπά, είναι σαφές ότι η εφαρμογή των διατάξεων του κανονισμού αυτού στη διαφορά της κύριας δίκης προτείνεται από το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο να κρίνει τη σημασία και τη χρησιμότητα του υποβαλλόμενου ερωτήματος προς επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί¹⁸.

13 — Βλ. αποφάσεις *Deutsches Weintor* (C-544/10, EU:C:2012:526, σκέψεις 34 επ.) και *Green — Swan Pharmaceuticals CR* (C-299/12, EU:C:2013:501, σκέψεις 22 επ.), καθόσον μάλιστα στην τελευταία οι επίμαχοι ισχυρισμοί αφορούσαν, όπως εν προκειμένω, συμπλήρωμα διατροφής που περιείχε βιταμίνη D₃.

14 — Συναφώς, η Επιτροπή παραπέμπει στην απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου *Hagenmeyer και Hahn* κατά Επιτροπής (T-17/12, EU:T:2014:234, σκέψη 76).

15 — Βλ. άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011.

16 — Υπενθυμίζω ότι η επίμαχη επιστολή εστάλη τον Νοέμβριο του 2013.

17 — Η αιτιολογική σκέψη 3 αναφέρει ότι η οδηγία 2000/13 «απαγορεύει γενικά τη χρήση πληροφοριών που θα μπορούσαν να παραπλανήσουν τον καταναλωτή ή να αποδώσουν φαρμακευτικές ιδιότητες στα τρόφιμα».

18 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις *Σύνδεσμος Μελών της Ελευθέρας Ευαγγελικής Εκκλησίας κ.λπ.* (C-381/89, EU:C:1992:142, σκέψεις 18 και 19) καθώς και *Križan κ.λπ.* (C-416/10, EU:C:2013:8, σκέψη 66).

B — *Επί της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού 1924/2006 σε εμπορικές ανακοινώσεις που απευθύνονται αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών*

32. Το εν προκειμένω υποβληθέν ερώτημα αφορά την ενδεχόμενη εφαρμογή του κανονισμού 1924/2006 σε περίπτωση ισχυρισμών διατροφής ή υγείας που περιέχονται σε εμπορικές ανακοινώσεις σχετικές με τρόφιμα τα οποία προορίζονται για τους τελικούς καταναλωτές, όταν οι ανακοινώσεις αυτές απευθύνονται όχι στους εν λόγω καταναλωτές, αλλά αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών, εν προκειμένω σε επαγγελματίες του κλάδου υγείας¹⁹. Μέχρι σήμερα δεν έχει υποβληθεί στην κρίση του Δικαστηρίου ζήτημα ερμηνείας τέτοιας φύσεως, οι πρακτικές προεκτάσεις του οποίου είναι εντούτοις σημαντικές²⁰.

33. Οι διάδικοι της κύριας δίκης υποστηρίζουν αντίρροπες θέσεις όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού αυτού υπό τέτοιες περιστάσεις. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το υποβαλλόμενο ερώτημα αντιμετωπίζεται επίσης με διαφορετικό τρόπο στη γερμανική νομική βιβλιογραφία, παραθέτοντας λεπτομερώς τους όρους αυτής της θεωρητικής διαμάχης.

34. Όπως συνάγεται από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, μόνον η *Innova Vital* ισχυρίζεται ότι οι εμπορικές ανακοινώσεις που απευθύνονται αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών δεν διέπονται από τις διατάξεις του κανονισμού 1924/2006. Αντιθέτως, τόσο η Ελληνική και η Γαλλική Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή διατείνονται ότι το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού περιλαμβάνει μια τέτοια περίπτωση. Συντάσσομαι με την απόψη αυτή.

35. Διάφορα στοιχεία που αφορούν όχι μόνον τη γραμματική αλλά και την τελολογική ερμηνεία συντείνουν στο να δοθεί καταφατική απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

1. Επί του γράμματος των σχετικών διατάξεων του κανονισμού 1924/2006

36. Η *Innova Vital* επικαλείται τις αιτιολογικές σκέψεις 1, 8 έως 10, 15 και 28 καθώς και το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 προκειμένου να υποστηρίξει ότι ο κανονισμός αυτός δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στη διαφήμιση με αποδέκτη κοινό επαγγελματιών, καθόσον οι διατάξεις αυτές δίνουν έμφαση στους καταναλωτές, και ότι δεν γίνεται καμία αναφορά σε επαγγελματίες.

37. Είναι αληθές ότι ο κανονισμός αυτός περιλαμβάνει πολυάριθμες αναφορές στους καταναλωτές και ότι, ειδικότερα, η αντίληψη των ισχυρισμών διατροφής και υγείας που ενδέχεται να έχει ο «μέσος καταναλωτής» θεωρείται επανειλημμένως στον κανονισμό αυτό ως σημείο αναφοράς²¹.

38. Εντούτοις, βάσει του γράμματος του άρθρου 1, παράγραφος 2, και των λοιπών διατάξεων του κανονισμού 1924/2006, ουδόλως μπορεί, κατά την άποψή μου, να αποκλειστεί ότι ο κανονισμός αυτός διέπει τόσο τις εμπορικές ανακοινώσεις που απευθύνονται άμεσα στους καταναλωτές όσο και αυτές που, μολονότι απευθύνονται αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών, εντούτοις αποβλέπουν στην πράξη να επηρεάσουν εμμέσως τους καταναλωτές που ενδέχεται να αγοράσουν το συγκεκριμένο τρόφιμο.

19 — Επισημαίνω ότι, βάσει της γενικής διατυπώσεως και της αιτιολογήσεώς του, το περιεχόμενο του υποβληθέντος ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου δεν περιορίζεται μόνο στους επαγγελματίες του κλάδου υγείας, αλλά φρονώ ότι αφορά κάθε επαγγελματία, σε αντίθεση προς την κατηγορία των μη επαγγελματιών την οποία αποτελούν οι τελικοί καταναλωτές.

20 — Συγκεκριμένα, η δυνατότητα χρήσεως χωρίς περιορισμούς των ισχυρισμών διατροφής και υγείας έχει ως αποτέλεσμα να ασκούνται ισχυρές πιέσεις από τους επιχειρηματίες του τομέα των τροφίμων, διότι οι ισχυρισμοί αυτοί συνιστούν εξαιρετικά προσοδοφόρο μέσο προώθησης των πωλήσεων (βλ. Lucas-Puget, A.-S., «Les allégations sur les produits alimentaires ευρείας καταναλώσεως: quelques questions d'actualité», *Petites affiches*, 24 Μαΐου 2006, αριθ. 103, σ. 4 επ.).

21 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 16 καθώς και άρθρα 5, παράγραφος 2, και 13, παράγραφος 1 στο τέλος, του κανονισμού 1924/2006. Βλ. επίσης σημείο 17 της αιτιολογικής εκθέσεως καθώς και αιτιολογική σκέψη 10 και άρθρα 2, σημείο 8, 5, παράγραφος 2, 9, παράγραφος 1, και 12, παράγραφος 1, της προτάσεως COM(2003) 424 τελικό. Το Δικαστήριο έχει καθιερώσει διάφορα κριτήρια εκτιμήσεως του «μέσου καταναλωτή», μεταξύ άλλων, με την απόφαση *Green — Swan Pharmaceuticals CR* (C-299/12, EU:C:2013:501, σκέψεις 24 επ.).

39. Πράγματι, ο νομοθέτης δεν προέβη σε καμία διάκριση σε συνάρτηση με την ιδιότητα του αποδέκτη των ανακοινώσεων που περιέχουν τους προβλεπόμενους από τον εν λόγω κανονισμό ισχυρισμούς διατροφής και υγείας. Οι μόνες απαιτήσεις που θέτει ο κανονισμός αυτός αφορούν το αντικείμενο και το είδος των ανακοινώσεων αυτών. Οι ανακοινώσεις αυτές πρέπει, αφενός, να αφορούν τρόφιμα που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή²² και, αφετέρου, να είναι «εμπορικές» όσον αφορά είτε την επισήμανση ή την παρουσίαση των εν λόγω τροφίμων, είτε — όπως στην περίπτωση της κύριας δίκης — τη διαφήμισή τους²³. Επομένως το ίδιο το προϊόν είναι αυτό που πρέπει υποχρεωτικώς να έχει ως αποδέκτες τους καταναλωτές και όχι η ανακοίνωση που το αφορά²⁴.

40. Το κριτήριο του εμπορικού χαρακτήρα αποτελεί κατά την άποψή μου, καθώς και κατά την Ελληνική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, σημαντικό στοιχείο προκειμένου να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα²⁵. Συναφώς, η αιτιολογική σκέψη 4 του εν λόγω κανονισμού καθιερώνει σαφή διαχωρισμό μεταξύ των εμπορικών ανακοινώσεων, στις οποίες ο κανονισμός έχει εφαρμογή, και των μη εμπορικών ανακοινώσεων, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, διευκρινίζοντας ότι οι πρώτες εξ αυτών υπηρετούν τους σκοπούς της «διαφήμισης» ή των «διαφημιστικών εκστρατειών»²⁶.

41. Ναι μεν ο κανονισμός 1924/2006 δεν ορίζει ρητώς το κριτήριο αυτό, πλην όμως προκύπτει από άλλες πράξεις του δικαίου της Ένωσης, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, ότι ο εμπορικός χαρακτήρας αναφέρεται κατά κανόνα σε ανακοίνωση που επιδιώκει να διασφαλίσει την οικονομική προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών, «άμεσα»²⁷ ή ακόμη και «έμμεσα»²⁸, και να επηρεάσει με τον τρόπο αυτό τις αποφάσεις των πιθανών αγοραστών. Υπογραμμίζω ότι μια παρόμοια προσέγγιση έγινε δεκτή, σε διεθνές επίπεδο, ως προς τις «κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας» που υιοθετήθηκαν από τον Codex Alimentarius²⁹, στις οποίες αναφέρεται ρητώς η αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού αυτού³⁰.

22 — Τα τρόφιμα αυτά «διατίθενται ως έχουν» (το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13 χρησιμοποιεί τη διατύπωση «να παραδοθούν ως έχουν») απευθείας στους τελικούς καταναλωτές (βλ. αιτιολογική σκέψη 3 και άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1924/2006) ή και εμμέσως όταν πρόκειται «για τον εφοδιασμό εστιατορίων, νοσοκομείων, σχολείων, κυλικείων και παρόμοιων εγκαταστάσεων ομαδικής εστίασης» (βλ. άρθρο 1, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού).

23 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 4 και άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1924/2006. Επισημαίνεται ότι η απαίτηση αυτή δεν περιλαμβανόταν στην πρόταση COM(2003) 424 τελικό. Βλ. τροποποιήσεις 2 και 16 που προτάθηκαν στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εν λόγω πρόταση της 12ης Μαΐου 2005 (A6-0128/2005, σ. 6 και 13) καθώς και αιτιολογική σκέψη 4 και άρθρο 1, παράγραφος 2, της κοινής θέσης του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 2005 (ΕΕ 2006, C 80Ε, σ. 43).

24 — Βλ. επίσης Dehove, R., κ.λπ., *Lamy Dehove*, εκδ. Wolters Kluwer Γαλλία, 2014, τόμος 1, μέρος 2, μελέτη 285, σημεία 285-126: «[ο]ι διατάξεις [του κανονισμού 1924/2006] αφορούν συνεπώς τόσο τις διαφημίσεις που απευθύνονται στον τελικό καταναλωτή όσο και τις διαφημίσεις με αποδέκτες τους κύκλους ειδικών (στους οποίους ανήκουν οι επαγγελματίες του κλάδου υγείας) στον βαθμό που οι διατάξεις αυτές αναφέρονται σε κάθε εμπορική ανακοίνωση ή διαφήμιση που αφορά προϊόν που έχει ως αποδέκτη τον τελικό καταναλωτή».

25 — Η Επιτροπή υποστηρίζει μάλιστα την άποψη ότι, «με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να ερμηνευθεί η μη ορισθείσα από τον κανονισμό έννοια της “εμπορικής ανακοίνωσης” [...] σε συνάρτηση με τους πιθανούς αποδέκτες της ανακοίνωσης αυτής».

26 — Η αιτιολογική σκέψη 4 παραθέτει ενδεικτικά εμπορικές ανακοινώσεις, «συμπεριλαμβανομένης της γενικής διαφήμισης των τροφίμων και των διαφημιστικών εκστρατειών, όπως εκείνων που υποστηρίζουν εν όλω ή εν μέρει οι δημόσιες αρχές» (η υπογράμμιση δική μου) και μη εμπορικές ανακοινώσεις, μεταξύ των οποίων οι «κατευθυντήριες γραμμές ή [...] συμβουλές για τη διατροφή τις οποίες εκδίδουν αρχές και φορείς δημόσιας υγείας, [...] [ο]ι μη εμπορικές ανακοινώσεις και πληροφορίες στον τύπο και σε επιστημονικά δημοσιεύματα».

27 — Η Επιτροπή επισημαίνει συναφώς τον ορισμό των «εμπορικών πρακτικών» του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 149, σ. 22).

28 — Η Επιτροπή αναφέρεται εν προκειμένω στην έννοια της «εμπορικής ανακοίνωσης» όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο η', της οδηγίας 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 178, σ. 1), και στο άρθρο 4, σημείο 12, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376, σ. 36). Όσον αφορά το περιεχόμενο της οδηγίας αυτής, βλ. απόφαση Société fiduciaire nationale d'expertise comptable (C-119/09, EU:C:2011:208, σκέψεις 29 επ.).

29 — Στο κείμενο που υιοθετήθηκε από τον Codex Alimentarius —κοινό όργανο του Οργανισμού Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΕ)— το 1997, όπως αναθεωρήθηκε το 2004 και τροποποιήθηκε, τέλος, το 2008 (CAC/GL 23-1997), επισημαίνεται ότι οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές αφορούν τη χρήση τέτοιων ισχυρισμών στη «διαφήμιση», η οποία ορίζεται ως «οποιαδήποτε εμπορική ανακοίνωση προς το κοινό, με οποιοδήποτε μέσο εκτός της επισήμανσης, με σκοπό την άμεση ή έμμεση προώθηση της πώλησής ή της καταναλώσεως ενός τροφίμου μέσω της χρησιμοποίησής ισχυρισμών σχετικών με τη διατροφή και την υγεία οι οποίοι αναφέρονται σε τρόφιμο και στα συστατικά του» (βλ. σημείο 1.1 και υποσημείωση 1).

30 — Βλ. επίσης σημεία 10, 11 και 22 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως COM(2003) 424 τελικό.

42. Το γράμμα του κανονισμού 1924/2006 δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του στις ανακοινώσεις των οποίων άμεσοι αποδέκτες είναι οι τελικοί καταναλωτές, διότι ο εμπορικός χαρακτήρας των ανακοινώσεων αυτών δεν εξαρτάται υποχρεωτικώς από το δεδομένο αυτό. Πράγματι, σε περίπτωση όπως αυτή που τέθηκε στην κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, μολονότι οι καταναλωτές δεν είναι οι αποδέκτες της ανακοινώσεως που περιέχει τους διεπόμενους από τον κανονισμό ισχυρισμούς, εντούτοις αυτοί αποτελούν στην πραγματικότητα τα πρόσωπα στα οποία εμμέσως στοχεύει αυτή η εμπορική ενέργεια, δεδομένου ότι το τρόφιμο που αποτελεί το αντικείμενό της προορίζεται εξ ορισμού να πωληθεί στους καταναλωτές αυτούς, και όχι στους κύκλους των ειδικών που έλαβαν τη διαφημιστική επιστολή³¹. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι εν λόγω κύκλοι αποτελούν στην πράξη απλούς διαμεσολαβητές, με τους οποίους έρχεται σε επαφή μια επιχείρηση του τομέα τροφίμων ακριβώς λόγω του ότι μπορούν να διευκολύνουν την προώθηση του προϊόντος που πωλεί, εξασφαλίζοντας τη μετάδοση εμπορικών πληροφοριών που το αφορούν σε πιθανούς αγοραστές, ή ακόμα και συστήνοντας σε αυτούς να το αγοράσουν.

43. Πάντως, οι κύκλοι των ειδικών ασκούν εν γένει σημαντική επιρροή στους καταναλωτές που απευθύνονται σε αυτούς, ιδίως μάλιστα όταν πρόκειται για επαγγελματίες του κλάδου υγείας, οι οποίοι χαίρουν μεγάλης εμπιστοσύνης από τους ασθενείς. Ο στόχος άλλωστε μιας διαφημιστικής επιστολής όπως αυτή της κύριας δίκης έγκειται στο να συμβουλευθούν οι ιατροί που την έλαβαν τους ασθενείς τους να αγοράσουν το συγκεκριμένο προϊόν. Ωστόσο δεν είναι βέβαιο ότι, πριν ενδεχομένως παροτρύνουν τους ασθενείς, όλοι οι συγκεκριμένοι επαγγελματίες είναι απολύτως σε θέση να εξακριβώσουν τους περιλαμβανόμενους στην εν λόγω εμπορική ανακοίνωση ισχυρισμούς και να διαχωρίσουν τη θέση τους εφόσον απαιτείται³².

44. Φρονώ ότι, προκειμένου ο κανονισμός 1924/2006 να τύχει εφαρμογής, είναι αδιάφορο αν οι κύκλοι των ειδικών διαβιβάζουν στους καταναλωτές το έγγραφο που έλαβαν ως έχει ή μόνον κατά το ουσιώδες μέρος του, δεδομένου ότι αυτό που έχει σημασία κατά την άποψή μου είναι ότι οι περιλαμβανόμενοι στο έγγραφο αυτό ισχυρισμοί διατροφής και υγείας, οι οποίοι εμπίπτουν στον εν λόγω κανονισμό, προορίζονται να έλθουν σε γνώση των τελικών καταναλωτών, ακόμα και με έμμεσο τρόπο, όπως εν προκειμένω³³.

2. Επί των σκοπών του κανονισμού 1924/2006

45. Υπέρ της ερμηνείας που προτείνω στο Δικαστήριο βάσει του γράμματος των σχετικών διατάξεων του κανονισμού 1924/2006 συνηγορούν και οι σκοποί του κανονισμού αυτού.

31 — Δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο ο επαγγελματίας αποδέκτης της διαφημίσεως να επιλέξει να καταναλώσει ο ίδιος το συγκεκριμένο τρόφιμο, αλλά η περίπτωση αυτή δεν συνάδει με την προβληματική της υπό κρίση υποθέσεως, δεδομένου ότι, στην περίπτωση αυτή, ο τελικός καταναλωτής είναι άμεσος αποδέκτης της εμπορικής ανακοινώσεως και συνεπώς η εφαρμογή του κανονισμού 1924/2006 δεν δημιουργεί αμφιβολίες. Περαιτέρω, κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου, όσον αφορά τη διαφορά της κύριας δίκης, την εν λόγω επιστολή έλαβαν αποκλειστικώς ιατροί υπό την ιδιότητα του επαγγελματία, και όχι του πιθανού αγοραστή.

32 — Όπως ορθώς επισημαίνεται από ορισμένους θεωρητικούς στη Γερμανία, των οποίων η αποψη συνοψίζεται, στην απόφαση περί παραπομπής, «*οι επιχειρήσεις βάζουν στο στόχαστρο τους κύκλους των ειδικών, όπως επί παραδείγματι ιατρούς, φαρμακοποιούς ή διατροφολόγους, εν τέλει ακριβώς επειδή αναμένουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα μέσω αυτών και ως εκ τούτου κατ' αποτέλεσμα και ιδιαίτερη αύξηση των κύκλων εργασιών τους*». Όσοι ανήκουν στους κύκλους των ειδικών ενεργούν κατά κανόνα ως *διαμεσολαβητές πληροφοριών* οι οποίοι προτείνουν συγκεκριμένα προϊόντα βασιζόμενοι στις εξειδικευμένες γνώσεις τους, τις οποίες αναμφίβολα επηρεάζει η διαφήμιση» (η υπογράμμιση δική μου).

33 — Η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι μια ανακοίνωση φέρει εμπορικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του κανονισμού 1924/2006, ακόμη και στην περίπτωση που απευθύνεται αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών, «εφόσον [αυτή] προορίζεται και είναι ικανή να παραγάγει, πέραν των κύκλων των ειδικών, εξωτερικά αποτελέσματα έναντι τρίτων τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν την απόφαση του τελικού καταναλωτή κατά την επιλογή των τροφίμων, [όπερ] απόκειται στον εθνικό δικαστή να διακριβώσει». Προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα τέτοιο αποτέλεσμα ως εξωτερικό, η Επιτροπή αναφέρεται, κατά τρόπο πάντως μη περιοριστικό, στην περίπτωση που ο ιατρός αποδέκτης της ανακοινώσεως λειτουργεί «ως πολλαπλασιαστής των διαφημιστικών μέτρων, για παράδειγμα με την επισύναψη στην επιστολή πληροφοριών που θα διαβιαστούν στους ασθενείς, με τη διανομή φωτοαντιγράφων της επιστολής που εστάλη στον ιατρό ή ενημερωτικών φυλλαδίων».

46. Δεν αμφισβητείται ότι ο κανονισμός αυτός έχει ως διττό σκοπό «να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς», γεγονός που απαιτεί μεταξύ άλλων τη «δημιουργ[ία] ταυτόχρονα ισ[ων] όρ[ων] ανταγωνισμού στη βιομηχανία τροφίμων» σε σχέση με την αξιοποίηση των προϊόντων, καθώς και να διασφαλισθεί «η παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή»³⁴, κυρίως παρέχοντάς του τη δυνατότητα να επιλέγει επισταμένως τη διατροφή του βάσει αντικειμενικών πληροφοριών και επιστημονικών στοιχείων³⁵.

47. Προς τούτο, ο κανονισμός αυτός επιτρέπει τη χρήση ισχυρισμών διατροφής και υγείας στις εμπορικές ανακοινώσεις, δεδομένου ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να αποβούν χρήσιμες για τους καταναλωτές υπό την προϋπόθεση ότι είναι σαφείς και αληθείς³⁶, αλλά εποπτεύει στενά τη χρήση αυτή. Όσον αφορά ειδικότερα τους ισχυρισμούς υγείας, η χρήση τους υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς και ο εν λόγω κανονισμός επιτρέπει την προσφυγή σε αυτούς μόνον κατόπιν ανεξάρτητης και εναρμονισμένης επιστημονικής αξιολογήσεως, που διεξάγεται από την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (στο εξής: EFSA), και μετά τη χορήγηση κοινοτικής εγκρίσεως από την Επιτροπή³⁷.

48. Προκειμένου να μη διακυβεύεται η επίτευξη και η τήρηση των σκοπών και των αρχών αυτών, απαιτείται ευρεία σύλληψη του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1924/2006, σύμφωνα και με την μέχρι τούδε προσέγγιση του Δικαστηρίου έναντι των προσπαθειών των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων οι οποίες επιδιώκουν τον περιορισμό του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής του κανονισμού αυτού³⁸. Εν προκειμένω, ελλείψει ρητού προσδιορισμού των καταναλωτών ως των μόνων πιθανών αποδεκτών, πρέπει κατά την άποψή μου να γίνει δεκτό ότι ο εν λόγω κανονισμός έχει εφαρμογή και σε εμπορική ανακοίνωση όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία απευθύνεται αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών και πληροί τις λοιπές προϋποθέσεις που ορίζονται στον κανονισμό.

49. Οι κύκλοι των ειδικών είναι βεβαίως, κατ' αρχήν³⁹, περισσότερο ενημερωμένοι από τον μέσο καταναλωτή. Εντούτοις, στην πράξη, τόσο ο έλεγχος στον οποίο ενδέχεται να προβούν οι κύκλοι αυτοί όσο και ο ρόλος προστατευτικού τείχους που μπορούν να διαδραματίσουν υπέρ των καταναλωτών έχουν τα όριά τους, διότι δεν αποκλείεται και οι ίδιοι να παραπλανηθούν από ανακριβείς ή παραπλανητικούς ή ακόμα και ψευδείς ισχυρισμούς. Συγκεκριμένα, όπως υποστηρίζει η Ελληνική Κυβέρνηση, είναι πρακτικώς αδύνατο οι κύκλοι των ειδικών να λαμβάνουν επί μόνιμου βάσεως εξειδικευμένη και επικαιροποιημένη γνώση όλων των αναγκαίων στοιχείων για την αξιολόγηση κάθε τροφίμου και κάθε σχετικού ισχυρισμού.

50. Όπως και η Γαλλική Κυβέρνηση, εκτιμώ ότι, εάν γίνει δεκτό ότι οι ισχυρισμοί διατροφής και υγείας εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1924/2006 εφόσον περιλαμβάνονται σε εμπορικές ανακοινώσεις που απευθύνονται σε κύκλους ειδικών, οι συγκεκριμένες συνέπειες μπορούν, παραδόξως, να αποδειχθούν ακόμη σοβαρότερες και δυσάρεστες για τον καταναλωτή σε σύγκριση με την περίπτωση που οι διαφημίσεις απευθύνονται άμεσα σε αυτόν. Πράγματι, ο καταναλωτής θα εμπιστευθεί γενικώς την άποψη των επαγγελματιών που θα του προτείνουν, καλή τη πίστι, το συγκεκριμένο προϊόν και θα ενεργήσει ενδεχομένως με λιγότερη σκέψη και δισταγμό από ό,τι στην

34 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 9 και 36 καθώς και άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 1924/2006. Βλ. επίσης σημεία 2, 6, 12 και 33 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως COM(2003) 424 τελικό.

35 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 1, 9, 10, 11 και 29 του κανονισμού 1924/2006· σημεία 8, 28 και 33 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως COM(2003) 424 τελικό, καθώς και σημεία 1.2 και 1.3 της γνωμοδοτήσεως της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί της προτάσεως αυτής (ΕΕ 2004, C 110, σ. 18). Βλ. απόφαση Neptune Distribution (C-157/14, ΕΥ:C:2015:823, σκέψεις 49 και 72).

36 — Βλ. σημεία 6, 8, 9 και 16 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως COM(2003) 424 τελικό.

37 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 23, 26 και 29 καθώς και άρθρα 10 επ. του κανονισμού 1924/2006. Βλ. επίσης σημεία 1 και 29 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως COM(2003) 424 τελικό.

38 — Συναφώς, βλ., ιδίως, την παρατιθέμενη στην υποσημείωση 13 των παρούσων προτάσεων νομολογία, και Nihoul, P., και Van Nieuwenhuijze, E., «Allégations nutritionnelles et de santé: quelques stratégies juridiques utilisées par les entreprises pour échapper à la réglementation», *Revue européenne de droit de la consommation*, 2014, αριθ. 1, σ. 65 έως 80.

39 — Μολονότι αποτελούν ετερόκλητη ομάδα, το επίπεδο γνώσεων της οποίας ποικίλλει.

περίπτωση που οφείλει να προβεί στη δική του εκτίμηση ως μη ειδήμων. Επομένως, στην περίπτωση που αφορά το προδικαστικό ερώτημα, η προστασία των καταναλωτών έναντι ανακριβών ισχυρισμών είναι εξίσου επιβεβλημένη, αν όχι περισσότερο σε σχέση με την περίπτωση που οι καταναλωτές είναι οι ίδιοι οι αποδέκτες της διαφημίσεως και επιλέγουν οι ίδιοι τη διατροφή τους.

51. Επιπλέον, η εξαίρεση αυτής της κατηγορίας ανακοινώσεων από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού θα συνεπαγόταν απώλεια μέρους της πρακτικής του αποτελεσματικότητας, ιδίως στο μέτρο που η έλλειψη προηγούμενης αξιολογήσεως από την EFSA θα καθιστούσε δυνατή τη χρήση ισχυρισμών υγείας μη στηριζόμενων σε επιστημονικά στοιχεία. Στην πράξη, όσον αφορά τις επιχειρήσεις του τομέα τροφίμων, η επιλογή της γνωστοποίησης των ισχυρισμών τους στους καταναλωτές μέσω των κύκλων των ειδικών ενδέχεται να αποτελεί ένα ευχερές μέσο καταστράτηγησης των υψηλών απαιτήσεων του κανονισμού 1924/2006. Εν πάση περιπτώσει, η ερμηνεία αυτή συνεπάγεται τον κίνδυνο αλλοιώσεως της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και μείωσεως του επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, οι οποίοι όμως ακριβώς βρίσκονται στο επίκεντρο του κανονισμού αυτού.

52. Φρονώ ότι η τελολογική ερμηνεία που προτείνω δεν δύναται να κλονιστεί από τα προβαλλόμενα κατά της προσεγγίσεως αυτής επιχειρήματα της Innova Vital, η οποία στηρίζεται στις απόψεις μέρους της γερμανικής θεωρίας σύμφωνα με τα στοιχεία που αντλούνται από τις παρατηρήσεις της καθώς και από την απόφαση περί παραπομπής.

53. Πρώτον, η Innova Vital αντλεί επιχειρήματα από φερόμενη δυσαναλογία μεταξύ του δεσμευτικού συστήματος που προβλέπει ο κανονισμός 1924/2006 και των γνώσεων των κύκλων των ειδικών. Η εταιρία αυτή, προβάλλει κατ' ουσίαν ότι, εάν οι εμπορικές ανακοινώσεις που απευθύνονται στους κύκλους των ειδικών ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, η χρήση τεχνικής ή επιστημονικής ορολογίας στους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας θα απαγορευόταν, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 2⁴⁰, δεδομένου ότι οι όροι αυτοί δεν θα μπορούσαν να γίνουν αντιληπτοί από τον «μέσο καταναλωτή», αν και θα ήταν γνωστοί στους αποδέκτες κύκλους των ειδικών.

54. Ωστόσο, φρονώ ότι το επιχειρήμα αυτό είναι αλυσιτελές διότι, σε περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η διαφημιστική επιστολή δεν προορίζεται να αποσταλεί ως τέτοια στον καταναλωτή, αλλά να κοινοποιηθεί στους επαγγελματίες που εμμέσως καλούνται να εξηγήσουν στον καταναλωτή για ποιους λόγους το συγκεκριμένο προϊόν τον αφορά⁴¹. Η ορθή κατανόηση των ισχυρισμών που περιλαμβάνονται στην εμπορική ανακοίνωση, όπως επιτάσσει το εν λόγω άρθρο 5, παράγραφος 2, αναλύεται στην περίπτωση αυτή μέσω των κύκλων των ειδικών, οι οποίοι καλούνται να διαβιβάσουν τις πληροφορίες αυτές στους μη έχοντες ιατρικές γνώσεις μέσω της αναδιατυπώσεώς τους, εάν κριθεί αναγκαίο.

55. Δεύτερον, η Innova Vital επικαλείται τη δυσμενή επίδραση του καθεστώτος του κανονισμού 1924/2006 επί των ανακοινώσεων μεταξύ των κύκλων των ειδικών, μολονότι αυτοί έχουν διαφορετικές προσδοκίες από τους καταναλωτές, ιδίως όσον αφορά αντικειμενικές πληροφορίες σχετικά με νέες επιστημονικές ανακαλύψεις⁴².

40 — Η βιβλιογραφία την οποία παραθέτει η Innova Vital στις παρατηρήσεις της επικαλείται συναφώς το άρθρο 13, παράγραφος 1, σημείο ii, του κανονισμού 1924/2006, με την υπενθύμιση ότι το άρθρο αυτό αφορά αποκλειστικώς τους «[ισχυρισμ[ούς] επί θεμάτων υγείας, εξαίρουμένων όσων αφορούν τη μείωση του κινδύνου εκδήλωσης ασθένειας και την ανάπτυξη και υγεία των παιδιών» (η υπογράμμιση δική μου).

41 — Παρατηρείται εν προκειμένω ότι η επιστολή της Innova Vital προτείνει στους ιατρούς την επιχειρηματολογία που θα μπορούσαν να προβάλουν στους ασθενείς τους, δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι, σύμφωνα με την εν λόγω εταιρία, το συμπλήρωμα διατροφής που εμπορεύεται παρουσιάζει ευεργετικά αποτελέσματα για την υγεία και η αγορά του δεν είναι δαπανηρή.

42 — Η απόφαση περί παραπομπής επισημαίνει ότι ορισμένοι Γερμανοί θεωρητικοί υποστηρίζουν επίσης ότι «[η] αυξανόμενη σημασία της υγιεινής διατροφής έχει αντιστοίχως δημιουργήσει αυξημένες ανάγκες στους κύκλων των ειδικών για πληροφόρηση και ανταλλαγή πληροφοριών».

56. Είναι αληθές ότι, εάν γίνει δεκτό από το Δικαστήριο ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1924/2006 τυγχάνουν εφαρμογής σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, οι ανακοινώσεις μεταξύ κύκλων των ειδικών ενδέχεται να επηρεαστούν ή ακόμα και να περιοριστούν. Ωστόσο, προκειμένου το προβλεπόμενο από τον κανονισμό σύστημα που περιορίζει τους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας να μπορεί να εφαρμοστεί, οι συγκεκριμένες ανακοινώσεις πρέπει, κατ' αρχήν, να σκοπούν όχι στη μετάδοση πληροφοριών αμιγώς τεχνικής φύσεως αλλά στη διαβίβαση «εμπορικών» ενδείξεων, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο. Εξάλλου επισημαίνω ότι η αιτιολογική σκέψη 4 του εν λόγω κανονισμού αποκλείει ρητώς την εφαρμογή του στις «στις μη εμπορικές [...] πληροφορίες [...] σε επιστημονικά δημοσιεύματα». Στο πλαίσιο εμπορικής προσεγγίσεως πελατείας, και συνεπώς μη αντικειμενικής πληροφόρησης, θεωρώ εύλογο ο θεμιτός σκοπός της προστασίας των καταναλωτών έναντι ανακριβών ισχυρισμών να υπερισχύει έναντι της επιθυμίας να επιτρέπεται η μετάδοση πληροφοριών μεταξύ των κύκλων των ειδικών.

57. Συνεπώς, φρονώ ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 έχει την έννοια ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται στην περίπτωση που ισχυρισμοί διατροφής ή υγείας περιλαμβάνονται σε εμπορικές ανακοινώσεις οι οποίες απευθύνονται μεν αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών, πλην όμως σκοπούν στην πράξη να επηρεάσουν εμμέσως τους τελικούς καταναλωτές, στους οποίους τα τρόφιμα που αποτελούν αντικείμενο των ισχυρισμών αυτών καταρχήν θα διατεθούν ως έχουν.

V – Πρόταση

58. Λαμβανομένων υπόψη των προηγούμενων σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Landgericht München I ως εξής:

Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1924/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας που διατυπώνονται στα τρόφιμα, έχει την έννοια ότι οι διατάξεις του κανονισμού αυτού έχουν εφαρμογή στους διατυπούμενους σε εμπορικές ανακοινώσεις ισχυρισμούς διατροφής και υγείας για τα τρόφιμα που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή, εφόσον οι ανακοινώσεις αυτές απευθύνονται μεν αποκλειστικώς σε κύκλους ειδικών, αλλά έχουν ως στόχο να επηρεάσουν εμμέσως τους καταναλωτές μέσω των κύκλων αυτών.